

הלכות זכר למחצית השקל¹

על פי פסקי מרן הרב מרדכי אליהו זצוק"ל ובנו מו"ר הרב שמואל אליהו שליט"א

א. **מחיר מחצית השקל** - טוב לתת ערך של חצי שקל דהיינו מחיר עשרה גרם כסף ממש עם מע"מ, וצריך לחשב כל שנה לפני פורים את ערך השקלים. ואם יש לו מטבע ממש של כסף - הנה מה טוב. ובדיעבד אפשר לתת מטבע שנקראת חצי כגון "חצי שקל" של ימינו שלא שוה הרבה אבל יש בה זכר למחצית השקל. (עיין משנ"ב הגר"א תרצד ועיין לכה"ח שם ס"ק כ' ולקונטרס היחיילי).

נכון לתאריך ד' אדר ב' ה'תשפ"ב זכר למחצית השקל הוא כ-31 ש"ח כולל מע"מ.

ב. **מנהגים שונים** - בהלכות פורים הביא הרמ"א בענין זה כמה מנהגים: "יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, "זכר למחצית השקל" שהיו נותנין באדר. ומאחר ששלש פעמים כתוב תרומה בפרשה, יש ליתן ג' חצאים גדולים" והקשו עליו ע"כ הנהיג הגר"א לתת רק מטבע של חצי זהב וכו' פעם אחת. (סימן תרצ"ד ס"ק כ"ג שלא ראו זה את זה עיין כה"ח שם ממעשה רב אות רל"ג וביאור הלכה שם).

ג. **זמן הנתינה** - כתב הרש"ש לתת מחצית השקל בליל פורים קודם מנחה (בסידור הרש"ש ועיין לכה"ח שם ס"ק כ"ה כ"ו). וכך כתב ברמ"א "ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו". ויש נותנים בשחרית קודם קריאת המגילה (מג"א שם ומובא במש"ב שם) אך הספרדים בירושלים נהגו לתת אחרי מנחה של התענית לפני ערבית. ולמה בזמן זה? כדי להקדים שקלים לקריאת מגילה.

למה רק חצי ולא שקל שלם?

מרן הרב מרדכי אליהו זצוק"ל היה רגיל להביא את דברי ה"אלשיך הקדוש" שכתב כי לכך חייבה תורה לתת חצי שקל, כדי שכל אחד ידע כי הוא רק "חצי" ורק ביחד עם שאר העם נהיה דבר שלם. זה כוחו של בית המקדש וכוחה של ירושלים שעושה כל ישראל חברים. כשישראל ביחד - אי אפשר לפגוע בהם.

ד. אם לא נתן לפני מנחה - יתן אחריה. ואם לא נתן אחריה - יתן בכל זמן שאפשר, ואפילו למחר או אחרי פורים (לא כמו משלוח מנות או מתנות לאביונים שאם עבר פורים אין לו תקנה) רק יזדרז לפני ר"ח ניסן. ואפילו עבר יתן אחר כך.

ה. **לא לאחר נדרים** - בשו"ע (יו"ד סי' ר"ג סעי' ב' ועיין לבאר הגולה שם ולבאר היטב שם ובא"ח פרשת ראה ש"ש אות א') מביא מה שכתוב בגמרא כי מי שמאחר את נדבתו שאמר ליתן "פנקסו נפתחת". יש בזה כמה פירושים. יש אומרים שזה הפנקס שכותבים בו כל העבירות שעשה עם המצוות שלו. ויש אומרים שמדקדקים במעשיו אם הם כדאי להגן

¹ מלוקט מתוך: מאמר מרדכי למועדים ולימים (פרק סג), סידור קול אליהו מעלוני קול צופי"ך ושו"ת רדיו של הרב. ערך וליקט: הרב שלו שבתאי יצ"ו - מרבני בית ההוראה.

עליו (בא"ח). ובמקרה זה הרבה מקטרגים יהיו עליו. ויש אומרים שפותחים את הפנקס שעווניו כתובים בו לשלם לו כמעשיו. ומכך ילמד אדם להזדרז לשלם חובתו, כדי שלא יבוא לידי סכנה.

ו. לומר "זכר" - אם אמר "זה מחצית השקל" ולא אמר "זכר למחצית השקל" האם זה יהיה הקדש? לא כיון שלא כיון לבית המקדש. אעפ"כ כתב בשו"ע שלא יאמר אדם "סלע זה להקדש" כי יש במשמעות דבריו הקדש לבית המקדש אל יאמר "שקל זה לצדקה" שכוונתו ברורה. ועדיף יותר שיתן בלי לומר כלל או שיאמר "זכר למחצית השקל".

ז. למי כדאי לתת - הכי טוב לתת כספי מחצית השקל לישיבה או לבית כנסת שרוצים לבנות או לתלמיד חכם.

ח. מאיזה גיל צריך לתת - לפי פשט הפסוק צריך לתת רק מי שהוא בין עשרים שנה ומעלה. ויש סוברים שצריך לתת כבר מגיל שלוש עשרה. וכתב המשנה ברורה "המנהג הוא ליתן אפילו בעד בניו הקטנים, ואשה מעוברת בעד ולדה".

ט. הזכרנו לעיל את דברי המשנ"ב שהביא את המנהג שמפרישים מחצית השקל אפילו על עובר במעי אימו. ודרשו זאת מהפסוק של "כל העובר על הפקודים", לרבות עובר במעי אמו. אמנם יש אומרים שלא חייבים להפריש על כל אחד ואחד מבני הבית אלא על עצמו בלבד. ו"טוב" להפריש גם על בני ביתו מחצית השקל לכל אחד ואחד, לפי שזה ניתן לכפרה, וגם אשתו וילדיו צריכים כפרה.

לפני שיתן הכסף כ"זכר למחצית השקל" טוב לומר:

רבוננו של עולם, גלוי וידוע לפניך שבזמן שבית המקדש היה קיים, היו ישראל נותנים חצי שקל עבור קרבנות בית המקדש לכפר בעדם. ועתה בעונותינו שאין לנו בית המקדש ולא קרבנות שיכפרו עלינו - אנו נותנים זכר למחצית השקל. ויהא חשוב לפניך כאלו כוננו בכל הפונות הראויות לכונן. ויהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן, ונזכה לקיים מצוה זו בהלכתה.

טוב לומר "לשם יחוד" זה:

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה, ברחילו ורחימו, ורחימו ורחילו. לינדא שם יו"ד וה"א באותיות וא"ו וה"א, ביחודא שלים (יהרהר בלב ו-ה-ו-ה) בשם פלי-ישראל. הרי אני בא לקיים מצות זכר מחצית השקל, עם פלי-המצות הכלולות בה, לתקן שרשה במקום עליון, ולעשות נחת רוח ליוצרנו, ולעשות רצון בוראנו. ויהי | נעם אדני אלהינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, ומעשה ידינו כוננהו.